

NEVEZETES NYÍREGYHÁZI ÉPÜLETEK

Városunk legrégebb műemléke: az evangélikus templom

Nyíregyházának hivatalosan egészen 1996-ig nem volt műemlék minősítésű épülete. Ekkor az evangélikus templomot, felszentelésének 210. évfordulója alkalmából műemléki védetség alá helyezték. A következő évben a műemlékvédelemről szóló törvény a korábbi jogszabályok módosításával az addig „műemlék jellegű” és a „városkép jelentőségű” országos védelem alatt álló épületeket, építményeket egységesen a „műemlék” kategóriába sorolta. Így bővült ki városunk műemlék épületeinek sora, amelyek között a legrégebbi az evangélikus templom.

A templomot azok a városalapító tirpák ősök emelték, akik **gróf Károlyi Ferenc** hívó szavát meghallva települtek át Békés vármegyéből. A betelepülőket a föld és az adókedvezmények mellett vonzotta a szabad vallásgyakorlat ígérete is. Így magukkal merték hozni kis harangjukat, sőt első papjuk, Vandlik Márton vezetésével egy nádfedeles imaházat is emeltek fából. Hiába volt Károlyi gróf jóindulattal az evangélikusokhoz, sajnos győzedelmeskedett a vallási türelmetlenség: az imaházat lebontatták, a papjukat elüldözték. Azonban minden megpróbáltatást türelemmel viseltek, mígnem 1781-ben fordulat állt be az ügyükben. **II. József** türelmi rendeletével szabadabb vallásgyakorlást engedélyezett az eddiginél. Kimondta ugyanis, hogy ahol 100 nem katolikus család kéri, építhet magának templomot, tarthat lelkészt és tanítót. A templomépítésnek azonban voltak megkötései, hiszen azt torony és harang nélkül, nem közútról nyíló bejárattal kellett építeni. A hívek első építési kérelmét a Helytartótanács elutasította azzal, hogy a tervezett díszes homlokzat nem illeti meg a kérvényezőket. 1783-ban már magához II. Józsefhez fordultak és *„szilárd anyagból templom és torony építéséért, haranghasználatért, nem különben két lelkész és három tanító alkalmazásának engedélyezéséért”* esedeztek. A szükséges engedélyek birtokában, 1784. március 25-én tették le a templom alapkövét.

A templom alapkövét a város legmagasabb pontján, egy hajdani kuruc kori temető helyén rakták le. Kitzúzték az épület fő méreteit is, amely a rendelkezés szerint 41,72 m hosszú és 22,76 m széles lehetett. Ezek a méretek hatalmasnak számítottak a település és a gyülekezet akkori lélekszámahoz képest (1782-ben 5412 fő az evangélikusok száma). A hatóságok talán így akarták teljesíthetetlen feladat elé állítani a templomépítő közösséget, akik azonban Schmál Sámuel lelkész vezetésével nem hátráltak meg.

A terveket **Giuseppe Aprilis** itáliai mester készítette, míg az építkezést Kriechbaum Ignác vármegyei mérnök irányította. Volt olyan, hogy a gazdák egyszerre hatvan ökrös szekérrel is hordták Bodrogkeresztúrról a bányászott követ, amelyet gyorsan elnyeltek a mintegy 1,5–1,6 m vastag falak. Az akkori műszaki és

szállítási viszonyokhoz képest a templom igen hamar, két és fél év alatt felépült. **1786. október 22-én**, Coroni Frigyes esperes vezetésével fel is szentelték a még torony nélküli, egyszerű, sima homlokzatú és fehérre meszelt falú templomot, amelyet a későbbiek folyamán tovább bővítettek, szépítettek és berendezési tárgyakkal láttak el. 1936-ban teljesen felújították a külsőt, a homlokzati architektúra ekkor nyerte el mai alakját.

Tornyában ma két harang található, míg a Szlezák László harangöntő műhelyében készült harangjáték 1928. január 24-én szólalt meg először és hirdeti ma is óránként, hogy *„Jövel Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket bőven!”*. A 12 harang közül a legkisebb 8, a legnagyobb 35 kg súlyú. Ugyanekkor új óraszerkezetet is kapott a torony, amely Sowinski József pesti órasmester műhelyében készült. A város legrégebbi, még ma is látható emlékjele a sekrestye kőkeretes kapuja fölött látható. Az eredetileg a főbejárat fölötti falfelületre elhelyezett emléktáblával a türelmi rendeletet kiadó és a templom építését engedélyező II. Józsefnek állítottak emléket. A latin felirat a templom építéséről tudósít, míg a kiemelt római számok összeolvasásával a berendezés elkészültének évét kapjuk meg: 1788. Az ajtószárnyakon látható MT monogram a gyülekezet akkor felügyelőjének, Trstyánszky Márton nevét őrzi.

A templom oltárának fafaragványait Reizinger János fafaragó művész készítette 1796-ban. Az oltár festésére és lakkozására Wurczninger Mihály festőmesterrel kötöttek szerződést 1800-ban. A festési munkálatokat 1803-ban fejezte be Kraudy Ignác. Az oltárkép a megfeszített Krisztust ábrázolja.

A templombelső neobarokk jellegű kifestése Gróh István nevéhez fűződik, aki fiatal korában a nyíregyházi Evangélikus Főgimnáziumban is tanított. Az Iparművészeti Főiskola tanáraként, 1909-ben készítette el a terveit, amelyeket a gyülekezeti jegyzőkönyvek alapján Benczúr Gyula is véleményezett. A festési munkálatokkal Gróh és főiskolai tanítványai tíz hónap alatt végeztek. A freskók uralkodó színei a szürke, az okker, az arany és a kék különböző árnyalatai. Ugyanekkor új orgonát is rendelt a gyülekezet, amely 1910-ben szükségessé tette a karzat átépítését. A Rieger testvérek orgonagyárában épített orgona kétmanuális, pedálos, 30 regiszteres.

A templomba lépve a két oszlop oldalán látható emléktáblákon az evangélikus egyház első világháborús hősi halottainak hosszú névsora olvasható. A táblákat eredetileg az egyház elemi iskolájában leplezték le 1927-ben, majd az államosítást követően helyezték át a mai helyére.

Az egyházközség 2003-ban ünnepelte alapításának 250. évfordulóját. Ebből az alkalomból egy emléktáblán foglalták össze a gyülekezetben szolgáló lelkészek neveit és szolgálati idejüket. A Vandlik Márton nevével kezdődő névsorban négy püspök neve is olvasható, hiszen 1910-től 1952-ig Nyíregyháza püspöki székhely is

volt. Itt szolgáltak püspökként: Geduly Henrik, Domján Elek, Túróczy Zoltán és Vető Lajos.

<http://emlekjelek.hu/index.php/128-evangelikus-templom-1>

<http://emlekjelek.hu/index.php/129-evangelikus-templom-2>

<http://emlekjelek.hu/index.php/230-evangelikus-templom-3>

„Isten a mi bizodalmunk tornya” – A református templom építéstörténete

Lukács Ödön várostörténeti monográfiájában megemlíti, hogy a 17. sz. első éveiben már egész Nyíregyháza a reformáció híve volt. Ugyanő iktari Bethlen Istvánt (1582–1648) nevezi meg a református egyház első védurának, aki tetemes javadalmazással járult hozzá a prédikátor fizetéséhez. A 17. sz. közepén Nyíregyháza a tekintélyesebb reformált egyházak közé tartozott, később azonban zaklatások érték, pusztulásnak indult, de nem szűnt meg. A 18. sz. második feléből a régi templom renoválására vannak adatok.

1858-ban kb. 15 ezer fővel bír a város, ebből mintegy ötszáz a helvét hitvallást követő. Ekkor az egyház vezetői egy országos gyűjtésre buzdító körlevelet bocsátottak ki, melyben új iskola építésére és a templom „tágasbítására” várták az adományokat. Hamarosan már egy új templom építésében gondolkodtak. 1862-ben a téglavetést is elhatározták, sőt 1865-ben terv is készült, azonban a pénzalap alig gyarapodott. Az események 1870-től gyorsultak fel, amikor Lukács Ödönt választották meg a gyülekezet lelkészének. Ugyanebben az évben **Melhouse János** elkészítette az új templom terveit és 1873 tavaszán lebontották a régi templomot. „Könnyes szemmel jártak-keltek az egyház vénei a bontás alatt lévő kis templom körül, a szó teljes értelmében könnyek között temették, siratták azt el”. Az építési munkálatokkal Szabó Márton és Styevanyik István vállalkozókat bízta meg. A május 21-én, áldozócsütörtök ünnepén tartott alapköletéti ünnepélyen Révész Bálint püspök is megjelent.

Az alapköbe elhelyezett emlékiratban röviden összefoglalták az ótemplom történetét, a jelenlegi építésére tett erőfeszítéseket majd végezetül felsorolták az egyházmegye, a helyi egyházak és a város tisztikarának névsorát. Áldást kívántak az ismeretlen utódokra, majd bízatták őket: *„Küzdjete ti is bátran és rendületlenül! E falak között találkozni fogtok szellemeinkkel, mint ahogy vezérelnek minket is nagy törekvéseinkben, dicső apáink, vallásunk apostolainak nagy szellemei”.*

Az alapköletélt követő munkálatoknak köszönhetően, 1873-ban tető alá hozták a még torony nélküli templomot, amelyben 1874. január 1-én meg is tartották az első istentiszteletet. Nagy öröm volt ez a gyülekezet életében, amely az isteni gondviselésben bízva mindent meg is tett, hogy a templom végre teljesen felépüljön.

Három évvel később kikövezték és székeket készíttettek bele. 1882-ben Melhouse János tervei alapján, **Király Sándor** helyi építészvállalkozó kivitelezésében elkészült a templom tornya is, amelyre a gömböt szeptember 24-én tették fel. *„Itt áll tehát pompásan, magasra emelkedve immár templomunk tornya, hirdetőén mindeneknek a szeretet, szabadság, béke és felvilágosodás nagy eszméit”*. A gömbbe elhelyezett emlékiratba összefoglalták a templom építésének történetét. (Néhány évvel ezelőtt a toronygömböt leszedték és a benne lévő szétmállott emlékiratot szépen restauráltatták.) Ugyanebben az évben elkészült az orgonakarzat és az orgona is.

A szentelési ünnepséget **1873. július 3-án** tartották meg a zsúfolásig megtelt templomban. Révész Bálint püspök imája után Lukács Ödön lelkész foglalta össze a templomépítés tíz esztendejét: *„Boltozatai alá jöttünk, hogy megemlékezzünk itt verejtékes fáradozásunkról, kétségeinkről, küzdelmeinkről, melyek között porszemet porszemhez hordva, követ kőre emelve, végre nagy munkánkat befejezéshez juttathattuk!”* Kérte továbbá a gyülekezetet, hogy *„ékesítse fel e templom benső szegletkövét lélekben a szeretet aranyával, hogy lehessen e hajlék valóban szentegyház, vagyis háza az egységnek a testvérszereteten; a hit tiszta színezüstjével, hogy loboghasson e hajlék falai közt a világ világossága mind az időknél végezetéig”*. A beszédet követően keresztelést és esketést is tartottak, majd kiosztották az úrvacsorát.

<http://emlekjelek.hu/index.php/208-reformatus-templom-1>

<http://emlekjelek.hu/index.php/209-reformatus-templom-2>

„A hívek áldozatkészségéből és önkéntes adakozásából emeltetett”

Az 1896-os millenniumi évben a város görögkatolikus hívei egy új templommal gazdagodtak. Az új templom alapkövét 1895. október 1-jén tették le. Az ünnepi eseményen Lengyel Endre nagykállói görög katolikus alesperes mondott alkalmi beszédet. A tervező- és építési munkálatokkal **Vojtovits Bertalan** és **Barzó Mihály** helybeli építészeket bízták meg. Szépen haladtak az építkezéssel, hiszen 1896. július 12-én már a templomgömböket és a keresztek is elhelyezték a templom tornyain. A keresztszentelést a szabolcsi főesperes és helybeli lelkész Fekete István végezte, míg a megtisztelő keresztszülői feladatokat Dessewffy Marien grófnő és Dessewffy Béla gróf látták el, akik anyagiakkal is hozzájárultak a templom építési költségeihez. Októberben a harangokat is felhúzták a templom tornyaiba. A belső felszerelési munkálatok azonban elhúzódtak, így a templom felszentelésére még egy évet várni kellett.

A templomszentelési szertartást **1897. október 10-én** Firczák Gyula görög katolikus püspök végezte húsz pap segédletével és a negyventagú ungvári egyházi énekkar közreműködésével. A templom előcsarnokában lévő márványtáblákon aranybetűk őrzik és hirdetik az építők és az építtetők emlékét, köztük a munkálatokat felügyelő Sesztay Pál főgondnokét is.

<http://emlekjelek.hu/index.php/142-gorog-katolikus-templom>

„A templom a vallásos erkölcsiség védőbástyája”

1904. augusztus 20-án szentelték fel a nyíregyházi római katolikusság új templomát. Szükség volt az 1814-re felépült régi templom elbontására, hiszen a 19–20. század fordulóján a katolikusok száma megközelítette a 6000 főt és a 900 főre méretezett templom már szűknek bizonyult a hívek befogadására. Új templomot sürgetett az a városrendezési szempont is, hogy a régi templom elbontásával felszabadulna a város főtere, a kereskedelmi piac központja. A közelgő aranymiséjére készülő **Samassa József** egri érsek is egy új templom építését szorgalmazta. Így született meg 1901-ben a várossal a megegyezés: a régi templom telkéért cserébe új helyet biztosít a felépítendő új számára, amelyhez a költségeket az érsek biztosítja. 1902. július 23-án tették le a templom alapkövét, amelynek főoltárát egy kereszt jelezte. 1902 novemberére már felhúzták a falakat és már félig álltak a tornyok is, 1903. május 3-án a jobboldali toronyra pedig felhelyezték a keresztet. Samassa József augusztus 19-én, este érkezett a városba a felszentelési ünnepségre. Jósza András így emlékezett fogadtatására: *„Nyíregyháza városa soha sem látott, de nem is fog látni olyan fejedelmi fogadtatást, amellyel a nagylelkű főpásztort nem csak a város, hanem a vármegyének színe-java méltán megtisztelte, és amelyenben itt koronás fők közül csak Mátyás király részesülhetett volna”*. Májerszky Béla polgármester üdvözlő szavaira ezt válaszolta Samassa: *„A templom, uraim, a vallásos erkölcsiség védőbástyája, és mint ilyen, védőbástyája egyszersmind a haza érdekeinek is”*. Szent István király ünnepén az érsek teljes főpapi díszben kíséretével először a régi templomba vonult, majd onnan mentek át az új templomba elvégezni a templomszentelési szertartást. Eközben mintegy tízezres sokaság várt a templomba való bebocsátásra, ami a 10-kor kezdődő szentmisére meg is történt. A nemrégiben belülről megszépült templom ma a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye társszékesegyháza. A templomépítő érsek emlékét egy szobor, és 2012 óta egy tér is őrzi.

<http://emlekjelek.hu/index.php/45-a-samassa-templom>

Zsinagóga a Mártírok terén

A Mártírok terén látható zsinagóga épületét **Baumhorn Lipót** tervei alapján 1924-ben kezdte el építtetni az ortodox zsidó hitközség. Már ebben az évben használatba is vették, de a zsinagóga csak **1932-ben** lett teljesen készen, amikor a belső munkálatokkal is végeztek. A mennyezeten és a falakon található festményeket **Z. Szalay Pál**, a Községi Jókai Mór Polgári Fiúiskola művész rajztanára készítette. Az északi homlokzaton Izrael 12 törzsének a jelképei láthatók, míg a déli homlokzaton a 12 hónap. A keleti oldalon látható a Tóra-szekrény, a közepén lévő emelvény pedig a

Tóra olvasására használatos. Az istentiszteleti alkalmakon a zsinagóga alsó szintjén a férfiak, a karzaton pedig a nők imádkoznak.

<http://emlekjelek.hu/index.php/31-martirok-tere>

Alpár Ignác nyíregyházi épületei

Ma a Korányi Kertvárosban egy utca, a megyeháza épületében egy szobor, a színházban pedig egy dombormű őrzi annak a műépítésznek az emlékét, akinek legismertebb műve az 1896-os millenniumi kiállítás Vajdahunyad váraként ismert történelmi épületcsoportja a Városligetben. **Alpár Ignác** a berlini építészeti akadémia elvégzése után külföldi tanulmányutakon szerzett tapasztalatok birtokában lett a budapesti Műegyetem tanársegédje, majd később önálló tervezőirodát nyitott. Eleinte főleg vidéki megbízásokat kapott. A segesvári, a dicsőszentmártoni és a dévai vármegyeházák megépítése után, 1891-ben megbízták Szabolcs vármegye székházának a felépítésével is. Ugyanebben az évben elnyerte az evangélikus egyház központi iskolájának tervpályázatát is. Mindössze egy szavazattal maradt le a Barzó-Vojtovits tervezőpáros, akiket viszont megbíztak mindkét épület kivitelezési munkálataival. A **megyeházát** 1891 nyarának végén kezdték el építeni és 1892. október 11-én már itt tartották közgyűlésüket a megye vezetői. Az **evangélikus elemi iskola** alapkövét 1892. július 7-én tették le és szeptember 17-én birtokba is vették a tanulók és tanítók. A színház épületének terve eredetileg Abbázia számára készült, de ott nem valósították meg. Az 1894-ben megnyíló színház 1909-re már kicsinek bizonyult, fanyalog is a Nyírvidék cikkírója: *„Szegény kis színház, mikor fogantattál, a tenger partjára szánt a végzet. S mire megszülettél, portenger közepén találtad magadat. De vigasztalódjál, mormogó tenger apálya-dagálya helyett van módod gyönyörködni egy nem kevésbé magasztos természeti tüneményben: a nyíregyházi porban, mely nem ápol ugyan, de eltakar”*. Viszont egyöntetű sikert aratott az 1895. november 1-jén megnyíló **Korona Szálló**, amelynek kőművesmunkáit szintén Barzóék végezték, míg az építkezés alatti művezetést maga Alpár vállalta el. Hála ezeknek az épületeknek is a 19. század végén Nyíregyháza tovább városiasodott, szépült és ma a hivatásos és az alkalmi idegenvezetők büszkén mutatják meg a városunkba látogatóknak Alpár Ignác alkotásait.

<http://emlekjelek.hu/index.php/43-alpar-ignac-epuletei>

Thália szolgálatában

1894. február 6-án a Benczi Gyula és zenekara által játszott Hunyadi-nyitány hangjaival ünnepélyesen megnyílt Thália nyíregyházi hajléka. Korábban csak vendéglők udvarán felállított deszkaszínekben nyílt arra lehetősége a színművészetet pártoló közönségnek, hogy színházi élményeknek hódoljon. Ezen kívánt változtatni az 1893 áprilisában alapított részvénytársaság, amelynek célkitűzése volt, hogy egy

„állandó színház építése által a magyar színművészetnek Szabolcs vármegye székhelyén otthont” teremtsen és ezáltal a „magyar hazafias szellemet és nemzeti közművelődést” fejlessze. A kezdeményező **Somogyi Gyula**, a város első közjegyzője volt, aki az ékszerész Kubassy Gusztávval közösen birtokolt telkét ajánlotta fel az épület helyéül.

A telek a korabeli leírás szerint „a vasúti út és a szent-mihályi utca között elterülő szénatér nyugati oldalán a Pacsirta vendéglő és a csendőrlaktanyául szolgáló épület között áll”. A „vasúti út” a mai Széchenyi, a „szent-mihályi” pedig a Bethlen utcát jelöli. A „szénatér” elnevezés arra utal, hogy a város itt szénapiacot tartott fenn, amelyet a színház megnyitása után áthelyeztek a mai Széna tér területére. A csendőrlaktanya a mai Bethlen utca sarkán állt, ahol egykor a Pacsirta vendéglő is működött. Az átalakított laktanyát 1911-ben a tűzoltók vették birtokba, de egy időben itt állomásoztak a mentőkocsik is. Ezen a területen tette le a színház alapkövét 1893. július 25-én a kivitelezéssel megbízott **Barzó-Vojtovits** építőpáros. Az épület terveit **Alpár Ignác** ingyen bocsátotta a részvénytársaság rendelkezésére.

Az épület egész belső berendezése fából készült 150 földszinti ülőhellyel, tíz földszinti, tíz emeleti páhollyal, erkéllyel és karzattal. A nézőteret eredetileg 600 személyre tervezték, de kényelmesen csak 450 személy befogadására volt alkalmas. Dobó Sándor színigazgató és társulata abban a reményben kezdte meg tevékenységét e díszes épületben, hogy „a színművészet nálunk ne luxus dolog legyen, fényűzés, de közszükséglet, még pedig olyan közszükséglet, melynek kielégítése után társadalmunk minden osztályai vágyakozzanak”.

<http://emlekjelek.hu/index.php/17-120-eve-thalia-szolgalataban>

Korona Szálló

„Van szerencsém a n.é. helybeli és vidéki igen tisztelt közönségnek tudomására adni, hogy Nyíregyháza város közönsége által újonnan épített és általam bérbé vett Korona szállodát vasárnap, e hó 10-én megnyitom és a tisztelt közönség rendelkezésére bocsájtom” – adta hírül egy hirdetésben Baumeister Ernő, a város új szállodájának első bérlője. Ez az „oly régóta nélkülözött, nagy szükségét pótolni hivatott és városunk forgalmára, és ami annak természetes következménye, fejlődésére jelentékeny befolyással bíró” épület **1895. november 10-én** tárta ki első alkalommal ajtaját vendégei előtt. Nevét egy korábban telkén álló, ún. Korona-házról kapta, amelyben egykor városi hivatalok és bolthelyiségek üzemeltek.

A város vezetése azt követően határozta el a megépítését, miután a hivatalos személyek megfelelő elszállásolását biztosító nagyvendéglő 1888-ban leégett, így szükségessé vált egy városhoz méltó szálloda építése. Az 1893-ban kiírt versenytárgyaláson **Alpár Ignác** terveit nyilvánították győztesnek és megvalósításra méltónak, míg a kőművesmunkák elvégzésével a **Barzó-Vojtovits** vállalkozópárost bízták meg.

Egybehangzó volt a vélemény, hogy az épület a város viszonyaihoz képest impozáns arányaival és tetszetős külsejével nagyban hozzájárul a város nagyvárosiasságának emeléséhez. Az épület földszintjén kávéház, sörház, korcsma és bolthelyiségek találhatóak. A 100 étkezőre szánt étterem össze van kötve a sörházzal és a korcsmával is. Az emeleten található a táncterem, amelynek terjedelme nagyobb a vármegyeháza díszterménél. Mellette társalgót és cukrászdát alakítottak ki, valamint az emeleten található még 40 vendégszoba és a vendéglős szobája is.

Az épület átadására időzítette a város, hogy a szálló körül futó gyalogjárdát aszfalttal burkoltatta ki. A munkálatokat nagy érdeklődés övezte, hiszen ez volt az első aszfaltozás a városban. Ennek is örvendenek, mert ez is nagyvárosias hangulatot kelt, pedig *„csak úgy koptatja az is a cipő talpát és sarkát, ha nem jobban, mint a kőburkolat”*.

1895. november 10-én birtokba vették első vendégei a Korona Szállót és néhány nappal később már a dísztermét is felavatták a városi tisztviselők nyugdíj-alapja javára szervezett bállal. A Nyírvidék tudósítója a bál bemutatásakor *„nagy jelentőségű újításnak”* tartja, hogy a szálló dísztermében tilos a dohányzás, valamint étkezni és bort inni sem lehet, *„amit nálunk szintén meg kell szokni”*. A bál mellett itt biztosítottak helyet a közélet egyes ünnepi jelentőségű eseményei alkalmával szervezett díszebédeknek, vacsoráknak is, amelyeket a bérlő aranynyomásos menükártyákkal tett még díszesebbé. A teremben nevezetes hangversenyeket is tartottak, ahogyan erről a szálló falán elhelyezett emléktáblák is tanúskodnak. Az épület bemutatásakor büszkén jegyezték fel, hogy az *„villamos világításra van berendezve”*. A beüzemeléssel azonban gondok akadtak, mert már november elsejére ígérték a Koronában a villamos világítást, de az nem valósult meg. Felelőssé egyértelműen a Ganz céget tették, amellyel a város még 1894-ben szerződést kötött. E megállapodás alapján a cég 50 évre kizárólagos jogot kapott arra, hogy a város területén villamos áramot szolgáltatson. *„A Korona vendéglő külső oldalain ugyan már ott függenek az izzólámpa-gömbök; a folyosókon is néhány izzólámpa, de ezekkel annyi ideig elbabrálgatott az a néhány ember, akiket a cég a berendezés eszközlése végett leküldött, amennyi idő alatt Zentán az általános világítást képesek voltak annak idején teljesen berendezni és üzembe hozni”*- olvashatjuk a panaszos sorokat a Nyírvidék hasábjain. A sirámok azonban meghallgatásra találtak, mert a tisztviselők bálján a *„villamáram egész éjjel kifogástalanul működött”*, bár az is igaz, hogy a biztonság kedvéért a rendezőbizottság megfelelő számú gyertyáról és petróleumlámpáról is gondoskodott.

Az 1950-ben megvalósított átalakításokkal – a név meghagyása mellett – a közművelődés szolgálatába állították a Korona Szállót. A nagytermét hívták József Attila-teremnek, művelődési háznak és megyei művelődési központnak is. Napjainkban újra a vendéglátás nemes céljait szolgálja.

<http://emlekjelek.hu/index.php/110-korona-szallo-1>

<http://emlekjelek.hu/index.php/110-korona-szallo-2>

Takarékpalota

A Takarékpénztár Egyesületet Nyíregyháza megnövekvő kereskedelme és pénzforgalmi igénye hívta életre. Az alapításában nagy szerep jutott **Lónyay Menyhért**nek, a későbbi pénzügyminiszternek majd miniszterelnöknek és Kovách Gerő ügyvédnek. Nekik sikerült 1862-ben meggyőzniük a város polgárait a pénzügyi szükségességéről. Az 1862. augusztus 17-én megalakuló Takarékpénztár Egyesület főigazgatójává Kovách Gerőt, míg Lónyayt pedig tiszteletbeli elnökké választotta. Jelentős szerep jutott még Kovács Lászlónak, aki előbb főkönyvvezetője majd 1876-tól haláláig, 1891-ig vezérigazgatója volt a Takarékpénztárnak.

A megye és a város első pénzügyintézete 1862. szeptember 24-én kezdte meg működését. Fokozatosan elnyerték a város lakosságának bizalmát, aminek köszönhetően már az első üzleti évben teljesíteni tudták Debrecen tanácsának 50 ezer forintos kölcsönigényét is! A nyereség egy részét jótékony célokra fordították, gyakran olvasni a Nyírvidék hasábjain adománytevőként a Takarékpénztár nevét. Az alapítás 25. évfordulóján egy 1000 forintos alapítványt is tettek Kovács László nevére, amelynek kamataiból a szegény sorsú gimnáziumi tanulók tanszerrel való ellátását támogatták.

Az alapítás 50. évfordulóját egy szép takarékpalota építésével tették emlékezetessé. Ezt megelőzőleg több helyen is béreltek helyiségeket, házakat. Legelőször a város bocsátott rendelkezésükre két szobát az akkori városháza épületében, majd 1881-ben szerezték meg azt a Kobilitz-féle telket, amelyre aztán majd **1912-ben** felépítették székházukat. A telken addig több bolt sorakozott, amely nem volt éke a városnak, így nagyon időszerű volt azok lebontása. A székház terveit **Hubert József** budapesti műépítésszel készítették el, aki az 1910-ben már épülő Széchenyi utcai Osztrák-Magyar Bankot is tervezte. A székházban korszerű bérlakások és üzlethelyiségek is helyet kaptak. Az épület ma az 1949-ben létrehozott Országos Takarékpénztár tulajdonában van.

<http://emleklek.hu/index.php/166-takarekpenztar-egyesulet>